

Lausunto
Diaarinro 1002/00.08/2022
16.3.2022

Eduskunta
MmV@eduskunta.fi
valiokuntaneuvos Tuire Taina, puh. 094322195
Määräaika: 16.03.2022 klo 12.00 mennessä

Asia: HE 27/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle ilmastolaiksi

Lausuntopyyntö

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta pyytää Suomen metsäkeskuksen asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi ilmastolaiksi (HE 27/2022 vp).

Lakiesityksen päätavoitteita ovat ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistäminen. Uudistuksen tavoitteena on varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden viimeistään vuonna 2035. Hallitusohjelman mukaisesti laissa päivitetään päästövähennystavoitteet ja lisäksi tavoitteena on ilmastolain ohjausvaikutuksen vahvistaminen mm. sisällyttämällä maankäyttösektori ilmastolain suunnittelujärjestelmään. Myös ilmastoteeman raportointia ja osallisuutta kehitetään. Samalla voimassa oleva ilmastolaki ehdotetaan kumottavaksi.

Suomen metsäkeskuksen lausunto

Suomen metsäkeskuksen tehtävä on kerätä ja jakaa tietoa Suomen metsistä. Se neuvoo ja kouluttaa metsänomistajia metsien hoidossa, kestävässä hyödyntämisessä ja suojelussa. Lisäksi Metsäkeskus valvoo, että metsää koskevia lakeja noudatetaan. Metsäkeskus myös edistää sitä, että metsiin perustuvat elinkeinot ovat mahdollisimman monipuolisia ja toiminta on kannattavaa.

Suomen metsäkeskus kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja antaa lausuntonsa lakiluonnoksesta ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Lausunto
Diaarinro 1002/00.08/2022
16.3.2022

Yleistä

Metsien merkitys kansallisessa ilmastotyössä on erittäin merkittävä niiden suuren hiilinielu- ja hiilivarastopotentiaalinsa takia. Metsät ovat ilmastopolitiikassa merkittävä työkalu ja jopa ratkaisu korvaamassa fossiilisia raaka-aineita monen muun tekijän ollessa vain toimia vaativana taakkana laskennassa.

Ilmasto-teemalla on tänä päivänä vahva kytkeä metsien monipuoliseen hyödyntämiseen. Kansallisessa metsästrategia 2030:ssä Ilmastoviisas metsätalous on yksi strategisista hankkeista siihen kuuluvine toimenpiteineen. Vuonna 2020 Metsäkeskuksen johdolla valmistelluissa neljässätoista alueellisessa metsäohjelmassa (AMO) vuosille 2021–2025 Ilmastoviisas metsätalous on mukana yhtenä kymmenestä pääteemasta / toimintalinjasta niihin liittyvine toimenpiteineen.

Esimerkki alueellisesta metsäohjelmasta / Ilmastoviisas metsätalous -teema:

Pohjois-Pohjanmaan metsäohjelma 2021–2025

Ilmastoviisaan metsätalouden tavoitteet ja toimenpiteet:

- Puuntuotannossa tunnistetaan ja hyödynnetään mahdollisuuksia ja menetelmiä lisätä hiilensidontaa ja vähentää hiilen vapautumista
- Tuetaan luonnonhoidon toimenpiteillä metsien hiilivaraston ja monimuotoisuuden säilymistä
- Puulla korvataan fossiilisia raaka-aineita tuotteiden valmistuksessa, rakentamisessa ja energiantuotannossa.

Puuntuotannossa tunnistetaan ja hyödynnetään mahdollisuuksia ja menetelmiä lisätä hiilensidontaa ja vähentää hiilen vapautumista

1.Metsät pidetään kasvukuntoisina. Kannustetaan hoitotöiden aktiiviseen ja oikea-aikaiseen tekemiseen ja hoitorästien purkamiseen, hakkuumahdollisuuksien hyödyntämiseen erityisesti harvennushakkuiden osalta ja uudistamisessa peitteisyyteen ja nopeaan uudistumiseen sekä metsätuhojen ennakoivaan torjuntaan

2.Metsityskohteita (peltoheitot, turvesuopohjat) kartoitetaan ja edistetään metsitystä

Lausunto

Diaarinro 1002/00.08/2022

16.3.2022

3.Suometsien hoidon ohjeistusta kehitetään ja tehdään kokeiluja toimintamalleista, joilla ojitettujen turvemaiden käyttö ja päästöjen vähentäminen saadaan optimoitua ja tuhka-/terveyslannoituksia lisättyä

4.Edistetään puurakentamiseen, erityisesti hirsi ja huonekaluteollisuuteen paremmin soveltuvan raaka-aineen tuotantoa ja samalla hiilen sitomista sadoiksi vuosiksi

Tuetaan luonnonhoidon toimenpiteillä metsien hiilivaraston ja monimuotoisuuden säilymistä

1.Tutkitaan ja tiedotetaan parhaista käytännöistä, joilla rakennetaan kosteikkoja, ennallistetaan biotooppeja, suojellaan arvokkaita vanhoja metsiä ja pidennetään kiertoaikoja

2.Kartoitetaan jatkuvaan metsänkasvatukseen parhaiten soveltuvia turvemaan metsiköitä

3.Kartoitetaan kunnostusojituskelvottomia ojituskohteita ja kannustetaan niiden ennallistamiseen

Puulla korvataan fossiilisia raaka-aineita tuotteiden valmistuksessa, rakentamisessa ja energiantuotannossa

1.Edistetään pienpuun ja hakkuutähteiden saamista kannattavasti energiakäyttöön lisäämällä korjuuyritysten valmiuksia sekä kehittämällä pienpuun koneellista korjuuta ja metsähakkeen logistiikkaa

2.Vaikutetaan metsänhoidon tukien kohdentamiseen tukemaan energiapuun korjuun kannattavuutta

3.Edistetään fossiilisten raaka-aineiden korvaamista puuraaka-aineella, kierrätetyllä puulla ja puunjalostuksen sivuvirroilla

Ilmastokestävä metsänhoito

Kehittyvän käytännön mukaisesti metsien nykyisellä kokonaiskestävällä ja ilmastokestävällä hoidolla edistetään maankäyttösektorin ilmastotavoitteiden saavuttamista, nielujen vahvistumista ja monimuotoisuuden turvaamista.

Lausunto

Diaarinro 1002/00.08/2022

16.3.2022

Ilmastokestävän metsänhoidon valinnoilla vahvistetaan metsien sopeutumista ilmastomuutokseen ja hillitään ilmastomuutosta.

Sopeutumiskyvyn vahvistaminen

- Metsien terveydestä ja elinvoimaisuudesta huolehtiminen.
- Ilmastomuutoksen tuomien riskien minimointi.
- Hyödynnetään ilmastomuutoksen tuoma lisäkasvu.

Sopeutumiskyvyssä on tärkeintä

- Ilmastomuutoksen tuhoriskisien tunnistaminen ja niihin varautuminen.
- Metsänhoitotoimenpiteiden suunnitelmallisuus ja oikea-aikaisuus riskien hallitsemiseksi.
- Kasvupaikan mukaisen puulajin valinta, laajojen yhden puulajin metsiköiden välttäminen.
- Tavoitteellinen sekametsien perustaminen ja suosiminen kasvatuksessa tuhoriskien minimoimiseksi.
- Monimuotoisuuden turvaaminen vahvistaa ekosysteemiä.
- Juurikäävän torjunta.
- Suometsien käsittelymenetelmissä huolehditaan vesiensuojelusta ja pohjaveden pinnan tason säätelystä.

Ilmastomuutoksen hillintä

- Hiilensidonnin ja hiilen varastoinnin ylläpito ja kasvattaminen puustoon ja maaperään.
- Kasvihuonekaasupäästöjen ja ravinnehuuhtoutumien minimointi.
- Hiilen varastointia on mahdollista jatkaa puupohjaisissa tuotteissa.

Ilmastomuutoksen hillinnässä on keskeistä

- Aktiiviset, suunnitelmalliset ja oikea-aikaiset metsänhoidon toimenpiteet, joilla
 - vahvistetaan hiilensidontaa ja varastointia puustoon ja maaperään
 - ehkäistään ravinnehuuhtoutumia ja kasvihuonekaasujen vapautumista maaperästä; Erityishuomio suometsien käsittelyyn.
- Harvennukset nopeuttavat puuston järeytymistä.
 - Puutuotteilla voidaan hillitä ilmastomuutosta.
 - Hiilen varastointia on mahdollista jatkaa puutuotteissa.
 - Parhaiten hiili varastoituu pitkäkestoissa puutuotteissa, kuten rakenteissa.
- Huolehtimalla metsien elinvoimaisuudesta (sopeutumisesta) huolehditaan myös niiden hiilensidontakyvystä (hillintäkyvystä) tulevaisuudessa.

Lausunto
Diaarinro 1002/00.08/2022
16.3.2022

Yksityiskohtaiset huomiot lakiesitykseen:

1 luku, Yleiset säännökset

- 1 § Lain tarkoitus
- 2 § Lain ja suunnittelujärjestelmän tavoitteet
- 3 § Soveltamisala
- 4 § Vaikutukset muuhun suunnitteluun ja päätöksentekoon
- 5 § Ilmastomuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista edistävät toimet
- 6 § Määritelmät

On tärkeää, että laissa on määritelty keskeiset termit, jotta lain yhtenäinen tulkinta on mahdollista.

Maankäyttösektorilla on keskeinen tekijä hiilitaseessa hiilivarasto kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien lisäksi. Se tulisi sisällyttää määritelmiin ja myös seurantaan.

Määritelmiin tulisi lisätä, että ilmastomuutokseen sopeutuminen turvaa myös hiilinielujen vahvistamisen.

2 luku, Suunnittelujärjestelmä

- 7 § Ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmä
- 8 § Ilmastopolitiikan suunnitelmien yleiset vaatimukset
- 9 § Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma
- 10 § Kansallinen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelma
- 11 § Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma
- 12 § Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma
- 13 § Ilmastopolitiikan suunnitelmien valmistelu
- 14 § Saamelaiskulttuurin edistäminen

Suunnittelujärjestelmä sisältää monia eri aikaan valmisteltavia suunnitelmia, joiden sisältöjen koordinointi tukemaan samaa, yhteistä tavoitetta tulee olemaan haasteellista, etenkin kun suunnitelmia tehdään eri hallituskausilla. Miten valmistelussa saadaan pidettyä pitkän aikavälin tavoitteet kirkkaina ja toimenpiteet pitkäjänteisinä ja vaikuttavina?

Eri suunnitelmien tarkastaminen tai suunnitelmista poikkeaminen tulee olla mahdollista niiden toteutuksen aikana esimerkiksi yllättävien kriisien takia.

Lausunto

Diaarinro 1002/00.08/2022

16.3.2022

Ilmastolain ja sen suunnitelmien vaikuttavuus ja vaikutusten arvioiminen etukäteen on mahdotonta. Sen mukaisten suunnitelmien sisällöt tulisi kuvata tarkemmin. Maankäytön ilmastosuunnitelman sisältöihin tulisi lisätä ilmastomuutoksen mukanaan tuomien ääreneviin sääilmiöihin ja kasvaviin tuhoriskeihin varautuminen ja niiden vaikutukset metsiin ja metsien käyttöön. Metsätalouteen vahvasti liittyvän maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman vaikutuksia toimialalla on mahdotonta arvioida lakiesityksen perusteella. Tästä johtuen myös suunnitelman tarpeellisuuden arviointi on vaikeaa.

Suunnittelujärjestelmä sisältää monta erillistä suunnitelmaa, mutta kansallinen energiastrategia puuttuu tästä yhteydessä kokonaisuudesta. Energian käyttö keskeisenä päästölähteenä tulisi huomioida omana osanaan ilmastolain suunnittelujärjestelmän kokonaisuudessa.

Kansalaisten vahva osallistaminen on tärkeää. Osallistamisen keinot ja kohderyhmät tulisi kuvata tarkemmin.

3 luku, Raportointi ja seuranta

15 § Selonteko eduskunnalle

16 § Ilmastopolitiikan suunnitelmien toteutumisen seuranta

17 § Ilmastopolitiikan suunnitelmien muuttaminen

18 § Ilmastovuosikertomus

Lakiehdotuksen kansallisessa kasvihuonekaasujen inventaariojärjestelmässä kerätään tietoa vuosittaista raportointia varten. Siihen on rakennettava myös järjestelmä kasvihuonekaasujen alueellisen tiedon tuottamiselle. Lain valmistelun aikana esillä ollut kuntien edistämisvelvoitetta koskeva säännösehdotus annetaan lakiesityksen perustelujen mukaan myöhemmin vuonna 2022 toisen hallituksen esityksen yhteydessä. Silloin lainsäädäntöön lisättäisiin velvoite laatia ilmastosuunnitelmat kunta-, seutu- tai maakuntatasolla. Siksi on tarkoituksenmukaista, että kansallisessa seurantajärjestelmässä tulisi olla myös maakunnallisen seurannan osa, jotta jatkossa päätettävät maakuntien ilmastosuunnitelmat saataisiin laadittua yhteisen ja kansallisen seurannan kanssa yhtenäisen tietopohjan mukaisesti. Suunnitelmat sekä niiden seuranta olisivat siten vertailukelpoisia keskenään.

Lausunto
Diaarinro 1002/00.08/2022
16.3.2022

4 luku, Viranomaiset ja muut toimijat

19 § Viranomaisten tehtävät
20 § Suomen ilmastopaneeli
21 § Saamelainen ilmastoneuvosto

(Ei kommentteja)

5 luku, Voimaantulo

22 § Voimaantulo
23 § Siirtymäsäännökset

Lain voimaantulosta ehdotetaan, että se tulee voimaan 1.7.2022. Samalla kumottaisiin voimassa oleva ilmastolaki, joka on annettu vuonna 2015.

Ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän aikatauluista määritetään siirtymäsäännöksissä seuraavasti:

- *Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma: Siirtymäsäännöksen mukaan ensimmäinen uuden ilmastolain mukainen 9 §:ssä tarkoitettu pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma olisi hyväksyttävä viimeistään vuonna **2025**.*
- *Kansallinen ilmastomuutoksen sopeutumissuunnitelma (10 §) olisi hyväksyttävä ensimmäisen kerran viimeistään uuden lain voimaantulon jälkeen alkavan toisen vaalikauden aikana eli käytännössä viimeistään vaalikaudella **2027—2031**.*
- *Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma olisi hyväksyttävä ensimmäisen kerran tämän lain voimaantulon jälkeen alkavan vaalikauden aikana eli käytännössä vaalikaudella **2023—2027**.*
- *Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (12 §) olisi hyväksyttävä ensimmäisen kerran viimeistään uuden lain voimaantulon jälkeen alkavan toisen vaalikauden aikana eli käytännössä viimeistään vaalikaudella **2027—2031**.*

Lakiehdotuksessa esitetty ilmastopolitiikan aikataulu ei tunnista kiirettä uusien ilmastopoliittisten suunnitelmien ja toimenpiteiden tarpeelle. Suunnitellut siirtymäajat ovat aivan liian pitkiä. Uuden lain mukaisten suunnitelmien laatiminen tulee käynnistää välittömästi lain hyväksymisen jälkeen.

Ilmastotietoisuus ja siihen liittyvät toimenpiteet ovat vallitsevaa realismia tällä hetkellä kaikilla aloilla. Sektorikohtaiset suunnitelmat ja toimenpiteet kaipaavat

Lausunto

Diaarinro 1002/00.08/2022

16.3.2022

ilmastolakia jalkauttavia suunnitelmia huomattavasti aiottua nopeammin, mikäli hiilineutraaliustavoitteessa halutaan pysyä.

Miten on mahdollista hyväksyä suunnitellun kaltaisia pitkiä siirtymäaikoja?

Jyrki Haataja
aluekehityksen johtava asiantuntija
jyrki.haataja@metsakeskus.fi

Juha Tuononen
metsänhoidon asiantuntija
juha.tuononen@metsakeskus.fi